

2014-cü ilin yanvar-iyun ayları üçün Azərbaycan Respublikasının

TƏDİYƏ BALANSI¹

Əvvəlki illərdə olduğu kimi 2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında da xarici iqtisadi əməliyyatlar neft-qaz sektoru üzrə müsbət saldoya, qeyri-neft sektoru üzrə isə mənfi saldoya malik olmuşdur.

Neft-qaz sektoru üzrə ümumi daxilolmalar əsasən neftin və təbii qazın ixracı və bu sektora cəlb edilən xarici kapitalın hesabına formalaşır. Bu sektor üzrə ödənişlər isə mənfəətin və investisiyaların repatriasiyasını, avadanlıqların və xidmətlərin idxalını əks etdirir. 2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında neft-qaz sektoru üzrə yaranmış ümumi müsbət saldo 11.6 mlrd. \$ olmuşdur.

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında tədiyə balansının əsas göstəriciləri

Mln. \$

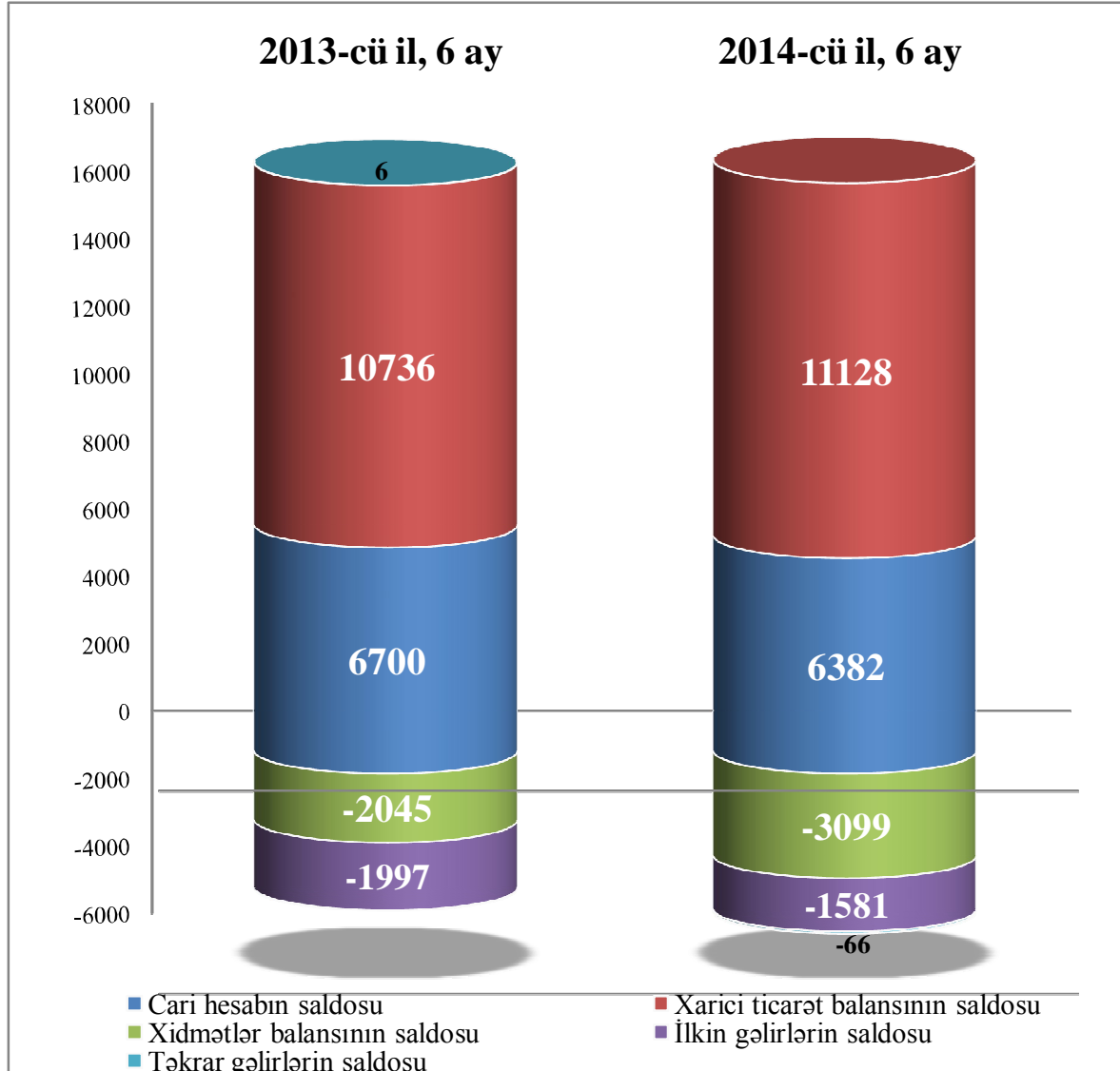
Cari əməliyyatlar və kapital hesabı	6377.7
Xarici ticarət balansı	11127.9
Xidmətlər balansı	-3098.8
İlkin gəlirlər balansı	-1581.2
-İnvestisiya gəlirlərinin repatriasiyası	-1621.2
Təkrar gəlirlər balansı	-66.2
Kapital hesabı	-4.0
Maliyyə hesabı	-1493.3
Xalis maliyyə aktivləri	6045.6
o cümlədən:	
- xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar	367.2
- portfel investisiyaları	104.8
- digər investisiyalar	5573.6
Xalis maliyyə öhdəlikləri	4552.3
o cümlədən:	
- Azərbaycana cəlb olunmuş birbaşa investisiyalar	3866.8
- cəlb olunmuş investisiyaların repatriasiyası	-1795.4
- neft bonusu	17.0
- portfel investisiyaları	1747.7
- digər investisiyalar	716.2
Balanslaşdırıcı maddələr	-513.4
Tədiyə balansının ümumi saldosu (Ölkənin ehtiyat aktivlərinin dəyişməsi)	4371.0

1 Tədiyə balansının metodoloji tərtibatı ilə bağlı http://cbar.az/assets/1186/final_metod.pdf sahifəsinə müraciət edilə bilər.

Cari əməliyyatlar hesabı

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında cari əməliyyatlar hesabında 6.4 mlrd. \$ məbləğində profisit yaranmış, o cümlədən neft-qaz sektoru üzrə cari hesabın profisiti 10.3 mlrd.\$ məbləğində olmuşdur. Neft-qaz sektorunun profisiti qeyri-neft sektoru üzrə cari hesabın 3.9 mlrd. \$ məbləğində kəsirini tam örtmüşdür.

Mln. \$

Xarici ticarət balansı

Xarici ticarət dövriyyəsi 20.1 mlrd. \$ təşkil etmiş və *xarici ticarət balansı 11.1 mlrd. \$ məbləğində müsbət saldo ilə nəticələnmişdir.*

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında Azərbaycanın dünyanın 136-dək dövləti ilə ticarət əlaqələri olmuşdur. Xarici ticarətin 7.7%-i MDB üzvü olan dövlətlərin, 92.3%-i isə digər

xarici dövlətlərin payına düşür. Dövlətimizin İtaliya, Birləşmiş Krallıq, Türkiyə, İndoneziya, ABŞ, Almaniya, Rusiya, Fransa, İsrail və Yaponiya ilə daha intensiv ticarət əlaqələri olmuşdur. (Ümumi ticarətdə bu ölkələrin payı 69.1% təşkil etmişdir).

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında xarici ticarət üzrə əsas tərəf müqabilləri

(Mln. \$)

	<i>Əmtəə dövriyyəsi</i>	<i>İxrac</i>	<i>İdxal</i>	<i>Saldo</i>
<i>İtaliya</i>	2817	2718	99	+2619
<i>B.Krallıq</i>	1872	1628	244	+1384
<i>Türkiyə</i>	1729	1025	704	+321
<i>İndoneziya</i>	1399	1381	18	+1363
<i>ABŞ</i>	1378	1068	310	+758
<i>Almaniya</i>	1268	970	298	+672
<i>Rusiya Federasiyası</i>	1058	373	685	-312
<i>Fransa</i>	828	759	69	+690
<i>İsrail</i>	781	778	3	+775
<i>Yaponiya</i>	721	639	82	+557
<i>Başqaları</i>	6209	4255	1954	+2301
<i>Cəmi</i>	20060	15594	4466	+11128
<i>O cümlədən:</i>				
<i>MDB dövlətləri</i>	1542	489	1053	-564
<i>Digər dövlətlər</i>	18518	15105	3413	+11692

Əmtəə ixracı. Hesabat dövründə əmtəə ixracı 15.6 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İxrac olunmuş malların strukturunda neft-qaz məhsullarının payı 94.9% olmuşdur.

Xarici dövlətlərə 14.1 mlrd. \$ neft məhsulları ixrac olunmuş, ixrac olunmuş neft məhsullarının 719.8 mln. \$-ı neft emalı məhsullarının, 13.4 mlrd. \$-ı isə xam neftin ixracının payına düşür.

İxrac olunmuş xam neftin 12.5 mlrd. \$-ı Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkəti (ABƏŞ) tərəfindən hasil olunmuş neftin ümumi dəyəridir. İxrac olunmuş ümumi xam neftin 907.8 mln. \$-ı isə digər müəssisələr tərəfindən xaricə göndərilmişdir ki, bunun da 75.7 mln.\$ Şahdəniz yatağından hasil edilmiş kondensatın, 832.1 mln. \$ isə ARDNŞ-nin payına düşür.

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında ölkənin **qeyri neft-qaz** ixracı ötən ilin müvafiq dövrünə nisbətən 9.2% azalaraq 794 mln.\$ təşkil etmişdir.

İxracın strukturu

	2013-cü il, 6 ay		2014-cü il, 6 ay	
	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>	<i>Məbləğ, mln.\$</i>	<i>Xüsusi çəkisi, %-lə</i>
İxrac - cəmi	15831.6	100.0	15593.8	100.0
<i>o cümlədən:</i>				
1. Yanacaq-xammal məhsulları	15195.1	96.0	14981.8	96.1
- neft-qaz məhsulları	14957.3	94.5	14800.3	94.9
- digər xammal	237.8	1.5	181.5	1.2
2. Maşın və avadanlıqlar	171.8	1.1	156.6	1.0
3. İstehlak malları	450.0	2.8	438.0	2.8
4. Digər mallar	14.7	0.1	17.4	0.1

Əmtəə idxalı. Hesabat dövründə əmtəə idxalı 4.5 mlrd. \$ təşkil etmişdir. İstehlak mallarının idxalının ümumi dəyəri isə 2007.9 mln. \$ olmuş, bunun da 632.5 mln. \$-ı ərzaq məhsullarının payına düşür.

İdxalın strukturu

	2013-cü il, 6 ay		2014-cü il, 6 ay	
	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə	Məbləğ, mln.\$	Xüsusi çəkisi, %-lə
İdxal-cəmi	5095.8	100.0	4465.9	100.0
cümlədən:				
1. İstehlak malları	2106.7	41.3	2007.9	45.0
- ərzaq məhsulları	619.6	12.2	632.5	14.2
- digərləri	1487.1	29.1	1375.4	30.8
2. Investisiya yönümlü mallar	519.4	10.2	441.6	9.9
- beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları	378.4	7.4	433.7	9.7
- digərləri	141.0	2.8	7.9	0.2
3. Digər mallar	2469.7	48.5	2016.4	45.1

İdxalın strukturunda xarici investisiyalar hesabına gətirilmiş maşın-avadanlıqların və malların xüsusi çəkisi 9.9% təşkil edərək 441.6 mln. \$ olmuşdur. Bunun 98.2%-ni beynəlxalq neft-qaz kontraktları çərçivəsində istifadə olunmuş investisiyalar hesabına idxal edilmiş mallar təşkil edir. Bundan başqa ölkəyə ümumi məbləği 2016.4 mln. \$ olan istehsal təyinatlı maşın-avadanlıq, kimya, qara və əlvan metal məhsulları da gətirilmişdir.

Xidmətlər balansı

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında xarici dövlətlərlə Azərbaycanın iqtisadi əlaqələrində qarşılıqlı xidmətlər əsas yerlərdən birini tutmuş və bu xidmətlərin ümumi həcmi 7.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bunun 5.0 mlrd. \$-ı qeyri-rezidentlər tərəfindən Azərbaycanın rezidentlərinə, 2.0 mlrd. \$ isə Azərbaycan rezidentlərinin xarici ölkələrin rezidentlərinə göstərilən xidmətlərdir.

Qarşılıqlı xidmətlər dövriyyəsinin 12.9%-i nəqliyyat xidmətləri üzrə aparılan əməliyyatların payına düşür. Ümumi dəyəri 905.4 mln. \$ olan nəqliyyat xidmətlərinin 48.5%-i Azərbaycan rezidentlərinin xarici dövlətlərin nəqliyyat sistemlərindən istifadə etmələri ilə əlaqədardır.

Azərbaycanın rezidentlərinin qeyri-rezidentlərə göstərdikləri nəqliyyat xidmətlərinin ümumi dəyəri isə 465.9 mln. \$ təşkil etmişdir.

Hesabat dövründə xarici ölkə vətəndaşlarına turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri 1105.3 mln. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bunun 31.5%-i qeyri-rezidentlərin Azərbaycana işgüzar səfərləri ilə bağlıdır.

Öz növbəsində xarici ölkələr tərəfindən Azərbaycan rezidentlərinə turizmlə bağlı göstərilən xidmətlərin dəyəri əvvəlki ilin müvafiq dövrünə nisbətən 15.4% artaraq 1.6 mlrd. \$ məbləğində olmuşdur. Bunun 65.4%-i Azərbaycan vətəndaşlarının şəxsi səfərləri ilə bağlı xarici ölkələrdə olarkən sərf etdikləri vəsaitlərin (məkik idxal üçün vəsaitlər istisna olmaqla) payına düşür.

Ümumiyyətlə, qarşılıqlı xidmətlərin ölkənin xarici dövlətlər ilə əmtəə və xidmətlər üzrə ümumi idxal-ixrac dövriyyəsində xüsusi çəkisi 25.9% təşkil etmişdir.

İlkin gəlirlər balansı

Hesabat dövründə gəlirlər üzrə daxilolmaların və ödənişlərin ümumi dövrüyyəsi 3.2 mlrd. \$-a çatmışdır. Bunun 74.8%-ni (2.4 mlrd. \$) Azərbaycandan ödənişlər təşkil edir. Bu məbləğin isə əsas hissəsini (1.9 mlrd. \$) beynəlxalq neft-qaz konsorsiumları üzrə xarici investorların payına düşən gəlirlərin repatriasiyası (əsasən xam neft şəklində), qeyri-rezidentlərə ödənilmiş əmək haqları (149.4 mln. \$) və xarici kreditlərdən istifadəyə görə ödənilən faizlər (240.9 mln. \$) təşkil edir.

Təkrar gəlirlər balansı

Təkrar gəlirlər üzrə xarici ölkələrlə aparılan əməliyyatların ümumi dəyəri 1.8 mlrd. \$ məbləğində qiymətləndirilmişdir. Bu məbləğin 48.1%-ni ölkəyə daxilolmalar təşkil edir.

Təkrar gəlirlər üzrə ümumi daxilolmaların 92.7%-ni xarici ölkələrdən fiziki şəxslərin pul baratları, 3.7%-ni ölkəyə gətirilən humanitar idxal mallarının dəyəri, 3.6%-ni isə digər daxilolmalar təşkil edir.

Bütövlükdə, təkrar gəlirlər üzrə əməliyyatların saldosu mənfi 66.2 mln. \$ təşkil etmişdir.

Maliyyə hesabı²

2014-cü ilin yanvar-iyun aylarında xalis maliyyə aktivlərimiz 6.0 mlrd. \$ təşkil etmişdir. Bu göstərici əsasən xaricə yönəldilmiş birbaşa investisiyalar (367.2 mln. \$), portfel investisiyaları (104.8 mln. \$) və digər investisiyalar (5573.6 mln. \$) hesabına formalaşmışdır.

2014-cü ilin yanvar-iyun ayları üzrə xalis maliyyə aktivləri və öhdəlikləri

	Aktivlər	Mln. \$ Öhdəliklər
Birbaşa investisiyalar	367.2	2071.4
- neft-qaz sektoru	266.8	1518.8
- digər sektorlar	100.4	552.6
Portfel investisiyaları	104.8	1747.7
Digər investisiyalar	5573.6	716.2
- ticarət kreditləri və avanslar	2923.1	73.7
- kreditlər və ssudalar	56.9	505.2
-depozitlər və nağd valyuta	2593.6	137.3
Neft bonusu		17.0
C Ə M İ	6045.6	4552.3

2 Beynəlxalq Valyuta Fondunun tədiyə balansı üzrə yeni (6-cı nəşr) Təlimatının tələblərinə uyğun olaraq tədiyə balansının strukturunda kapital və maliyyə hesabı Aktivlər/Öhdəliklər prinsipi üzrə təsnüfləşdirilmişdir. Bununla əlaqədar olaraq cədvəl göstəriciləri yeni strukturda verilmişdir.

Birbaşa investisiyalar

Birbaşa investisiyalar formasında xaricdən cəlb olunmuş sərmayələrin ümumi məbləği 3.9 mlrd. \$ olmuşdur. Bu investisiyaların strukturunda neft-qaz sektorunun xüsusi çəkisi 85.3% təşkil etmişdir. Cəlb olunmuş sərmayələr iri neft-qaz layihələrinin, əsasən BP Eksploreyşn (Şah Dəniz) Ltd. layihəsi və Azərbaycan Beynəlxalq Əməliyyat Şirkətinin Azəri-Çıraq-Günəşli yatağında görülən işlərin maliyyələşdirilməsi ilə əlaqədar ölkə iqtisadiyyatında istifadə olunmuşdur.

Qiymətləndirmələrə görə qeyri-neft sektoruna cəlb olunmuş birbaşa investisiyaların ümumi məbləği 569.0 mln. \$ olmuşdur. Bu da ölkəyə cəlb olunmuş birbaşa xarici investisiyaların ümumi həcmnin 14.7%-ni təşkil etmişdir.

Kreditlər və digər investisiyalar

Hesabat dövründə kreditlər və ssudalar üzrə xalis maliyyə aktivləri 56.9 mln.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 505.2 mln.\$ artmışdır. Xalis maliyyə öhdəlikləri birbaşa dövlət və dövlət təminatlı kreditlər hesabına (151.8 mln. \$), banklar hesabına (192.1 mln. \$), və digər müəssisələr və firmalar hesabına (161.3 mln. \$) artmışdır.

Depozitlər və nağd valyuta üzrə xalis maliyyə aktivləri 2.6 mlrd.\$, xalis maliyyə öhdəlikləri isə 137.3 mln.\$ artmışdır.

Ehtiyat aktivləri

Hesabat dövründə ölkənin ehtiyat aktivləri 4371 mln. \$ məbləğində artmışdır.